

1

N a r o d n a i n u n i v e r -
z i t e t n a k n j i ž n i c a

L j u b l j a n a
Turjaški trg 1

Na ljubeznivo vabilo spoštovanega tovariša ravnatelja Jara Dolarja, naj tudi pismeno obudim spomine na akcijo za zgraditev stavbe današnje univerzitetne knjižnice, zdaj ko praznujemo 200 let njene ustanovitve, sporočam naslednje :

Prostori študijske oz. licejske knjižnice, ki so ji bili leta 1908 dani na razpolago v prostorih II. drž. gimnazije v Ljubljani, so bili že po prvi svetovni vojni nezadostni. Ideja o skupni univerzitetni knjižnici je našla svoje zgodnje pobudnike v osebah prof. dr. Fr. Kidriča, dr. Iv. Prijatelja in drugih okrog leta 1930. Arhitekt Plečnik se je že takrat ukvarjal z načrti knjižnice.

Leta 1933 je začela delovati tudi Akademska akcija za univerzitetno knjižnico, ki je nastala na pobudo ljubljanskih visokošolcev iz naprednih vrst. Čeprav izredno živahna ni prišla do uspešnega konca, ker sta ga ovirala po eni strani nerazumevanje beograjske vlade, po drugi strani pa domača politična razrvanost in pomanjkanje enotnosti pri delih, koristnih za skupnost.

V Ljubljani je takrat deloval krožek nekaj pristašev svobodne misli v obliki neformalne organizacije; občasni sestanki so bili na zasebnih stanovanjih; v prostem in nevezanem razgovoru pa so se med drugim obravnavala narodnostna in politična vprašanja, ki so bila tiste čase na dnevnem redu.

Člani krožka so bil poleg drugih odvetnik in minister dr. Fran Novak, ban dr. Drago Marušič, sodnik dr. Anton Kržišnik, akademik dr. Milan Vidmar, tajnik jeseniške železarne dr. Maks Obersnel, dirigent Opere Mirko Polič, banovinski svetnik Evgen Lovšin in še nekateri. Ta krožek je sklenil

pomagati akciji za zgraditev knjižnice z vsemi močmi. Ravnatelj in ban. svetnika Evgena Lovšina je poveril, da sproži zadevo v banovinskem svetu in da neuradno informira Slovencem posebej naklonjene osebe v prosvetnem in finančnem ministerstvu v Beogradu. Nujna graditev stavbe univerzitetne knjižnice v Ljubljani ni samo kulturni problem eminentno slovenskega pomena, temveč po svoji važnosti prestopa ozke narodnostne meje in zavzema važno mesto na območju celotne jugoslovanske kulture. V isti razsežnosti je postal tudi političen problem.

Kratek povzetek akcije v usodnih letih 1933 in 1934 je naslednji :

Akademska akcija ljubljanskih visokošolcev zbira prostovoljne prispevke za kritje administracije, propagande in potnih stroškov za akcijo knjižnice. Z manjšimi zneski se odzovejo Mestna občina ljubljanska, Zveza industrijcev, Trgovska zbornica in drugi.

Banovina vnese na pobudo ban. svetnika Lovšina v svoj proračun za leto 1934 / 35 znesek 200.000.- din z edinim namenom za graditev knjižnice ; obnenem sklne ban. svet, da se bo to ponovilo še desetkrat , v desetih letih naj bi se zbralo 2,000.000.- din .

Ban. svetniki soglasno sklenejo zbrati prvi temeljni kamen za knjižnico v višini 10.000.- din / kamen bana dr. Marušica /

Akademska akcija ljubljanskih visokošolcev začne z zbirko svojega kamna v višini 10.000.- din. Zbirka in presežek plesa visokošolcev uspešno zaključita to namero.

Kakor je razvidno iz priložene fotokopije pisma z dne 8. II . 1934 se Akademsk_a akcija zahvaljuje za programatične izjave ban. sveta in sklepe, ki zadevajo denarne prispevke banovine. Zelo vzpodbudne so tudi izjave na zasedanju ban. sveta, da je država dolžna v prvi vrsti poskrbeti za izgr_aditev univerzitetne knjižnice v Ljublani.

Vse zgorajšnje dogajanje je razvidno tudi iz priložene fotokopije pisma z nde 17. aprila 1934, ki ga je naslovil Rektorat ljubljanske univerze s podpisom rektorja dr. M. Slaviča na ban. svetnika Evgena Lovšina.

Veliko težje je bilo uspeli v Beogradu. S kolikšnimi težavami se je borila Akademska akcija je razvidno iz takratnih poročil na študentovskih zborovanjih in iz dnevnega časopisja. Slovenska politična javnost je sicer v raznih izjavah podprla akcijo, ostalo pa je le pri besedah. Treba je bilo že skoraj dozorel sad odtrgati z vrha drevesa. Pri razgovorih v Beogradu sta nam veliko pomagala dr. Viktor Novak, profesor beograjske univerze in dr. Stevo Marković, načelnik splošnega oddelka v Ministerstvu prosvete.

S temi informacijami ne bi hoteli nikomur zmanjševati zaslug, ki jih ime pri graditvi knjižnice univerzitetni profesor⁹ski zbor, dekani in rektorji, posebej rektorja dr. Slavič in dr. Ramovš, nadalje Akademska akcija ljubljanskih visokošolcev in vsi drugi, ki so se zavzemali za knjižnico. Vendar menimo, da spada v knjižnične anale tudi ta manj znana, a uspešna akcija zgoraj omenjenega ljubljanskega krožka pri zidavi današnje zgradbe Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani.

To je razvidno tudi iz priložene fotokopije pisma z dne 19. novembra 1934, podpisanega od rektorja F. Ramovša in naslovljenega na ban. svet. Lovšina. V tem pismu se rektor zahvaljuje za trud in uspešni zaključek akcije, prosvetni in finančni minister v Beogradu sta se namreč odločila postaviti v predlog državnega proračuna za leto 1935 /36 prvo anuiteto za zgradbo univerzitetne knjižnice v Ljubljani in v predlog finančnega zakona pooblastilo, da se sme najeti potrebno posojilo pri hipotekarni banki.

Po mnenju rektorata je bila s tem srečno zaključena prva in najvažnejša etapa akcije za zgradbo toliko potrebne univerzitetne knjižnice, v Ljubljani.

Vivat, crescat, floreat !

Evgen Lovšin, višji predavatelj
Ekonomске fakultete
v pok.

V Ljubljani, dne 15. avgusta 1974

Evgen Lovšin

Priloge : fotokopije treh v zgorajšnjem poročilu omenjenih pisem

mil. 1

AKADEMSKA AKCIJA ZA UNIVERZITETNO KNJIŽNIC

LJUBLJANA - UNIVERZA

Ljubljana, dne 8. februarja 1934

Visokospoštovani gospod banski svetnik!

Radostno presenečeni in neizmerno veseli nad Vašo iniciativnostjo, se Vam najtopleje zahvaljujemo za Vašo včerajšnjo programatično izjavo in predlog na seji banovinskega sveta.

S tem ste nam dali močno moralno oporo in res temeljni kamen bodoče knjižnice.

Z odličnim spoštovanjem

za:

Anton Rupič

Franč Petič

REKTOR
UNIVERZE KRALJA ALEKSANDRA I.

396/34.

Ljubljana, dne 17. aprila 1934.

Velečenjeni gospod ravnatelj,

v zadnjem zasedanju banovinskega sveta ste se kot njega član toplo zavzeli za to, da se postavi v banovinski proračun postavka za zgradbo poslopja za univerzitetno knjižnico v Ljubljani.

Poleg tega ste sprožili idejo, da banovinski svetniki zbero v počastitev 50-letnice gospoda bana dr. Marušiča 10.000 Din kot kamen članov banovinskega sveta za zgradbo univerzitetne knjižnice. Ta znesek je bil pravkar nakazan rektoratu univerze, ki ga bomo naložila na posebno vložno knjižico pri Hranilnici dravske banovine z drugimi enakimi naklonitvami vred kot fond za zgradbo univerzitetne knjižnice.

Univerzitetna uprava je na seji z dne 13. aprila 1934 soglasno sklenila izreči Vam za Vaše tako živo zanimanje za vprašanje zgradbe univerzitetnega knjižničnega poslopja najtoplejšo zahvalo.

Prav tako izreka univerzitetna uprava iskreno zahvalo vsem gospodom članom banovinskega sveta, ki so Vas v tem vprašanju podpirali in ki so prispevali za kamen za zgradbo univerzitetne knjižnice.

Čast mi je obvestiti Vas o sklepu univerzitetne uprave s prošnjo, da ga blagovolite o priliki sporočiti tudi gospodom članom

banovinskega sveta.

Prosim Vas, veleccenjeni gospod ravnatelj, da blagovolite sprejeti zagotovila mojega najodličnejega spoštovanja.

Rektor:

Dr. M. Pavini

REKTOR
UNIVERZE KRALJA ALEKSANDRA I.

Ljubljana, dne 19. novembra 1934.

Visokospoštovani gospod banovinski svetnik!

G. minister dr. Novak me je obvestil, da sta se gospoda prosvetni in finančni minister odločila postaviti v predlog državnega proračuna za leto 1935/36 prvo anuiteto za zgradbo univerzitetne knjižnice v Ljubljani in v predlog finančnega zakona pooblastilo, da se sme najeti potrebno posojilo pri hipotekarni banki.

S tem je srečno zaključena prva in najvažnejša etapa akcije za zgradbo toliko potrebne univerzitetne knjižnice v Ljubljani.

G. minister dr. Novak že sam v omenjenem svojem pismu omenja, da ste mu v prvi vrsti Vi na srce položili to zadevo. Morebiti se g. minister Novak ne bi bil s tako vneto zavzel za stvar, ako mu ne bi bili prav Vi tako prepričevalno in ponovno priporočali, naj se z vso silo zavzame za ugodno rešitev tega perečega vprašanja.

Pa tudi sicer sem od raznih strani, tako v prvi vrsti od g. bana dr. Marušiča in od g. prorektorja dr. Slaviča informiran, kako ste se za stvar na vseh straneh zavzemali.

Zato mi je preprijetna dolžnost, da Vam izrečem najiskrenejšo zahvalo in Vas prosim, da blagovolite vprašanje zgradbe ljubljanske univerzitetne knjižnice tudi v bodoče zasledovati z isto vneto in ljubeznijo kot doslej.

Sprejmite, visokospoštovani gospod banovinski svetnik, zagotovila mojega najodličnejšega spoštovanja.

Rektor:

Ranus